

GRADBENI MATERIAL IN TEHNIKA GRADNJE

Kamen so uporabljali za gradnjo zidov. Površine so obdelali na različne načine. Posamezne kamnite bloke so obdelali v kamnolomih tako, da jih je tanek sloj ščitil med transportom do gradbišča. V dokončno obliko so jih obdelali po vgraditvi na stavbi.

Gradnja z večjimi kamnitimi bloki je zahtevala, da so imeli le-ti že v kamnolomu pripravljene posebne nastavke, kamor so pritrčili vrvi dvigalnih naprav, podobno kot morajo imeti sodobni prefabrikati sidra za dvigovanje, transport in nameščanje. Na nekaterih zidovih teh nastavkov niso odstranili in nam danes delujejo dekorativno.

Les je bil gradivo prvotnih grških konstrukcij, ki so se razvile pod vplivom tesarstva iz Lidije. Detajli dorskega stebra pričajo, da je ta bil prvotno lesen. Strešne in stropne lesene konstrukcije niso več ohranjene, tako, da je mogoča rakonstrukcija le iz nekaterih zapisov. Grška strešna konstrukcija je bila dvokapnica, sestavljena iz prosto ležečih nosilcev na podporah. Pri notranjem prostoru templja so stropniki služili hkrati kot nosilci soh. Ker Grki niso poznali vešala, so težki opečni ali marmorni strešniki zahtevali velike dimenzije lesa. Okvirne konstrukcije s polnili so zamenjali kamniti stropniki in kasetirane plošče, imenovane sofite. Le-te so bile oblikovane po vzoru predhodnih lesenih stropov.

Glina je služila najprej za izdelavo nežgane opeke, čerpiča. S tem gradivom so Grki gradili preprostejše stanovanjske zgradbe. Žgano glino so uporabljali za strešnike, prvotno tudi za plošče, ki so zapirale leseno ostrešje kot dekorativna obloga. Šele v makedonski dobi so pod vplivom z vzhoda nekatere stavbe gradili iz žgane opeke.

Kovine so uporabljali za spojne elemente in orodje. Bronaste in kasneje železne spono so zalivali s svincem in tako vezali posamezne, vnaprej izdelane dele zidov ali stebrov v čvrsto konstrukcijo.

Temelji so bili premišljeno sestavljeni iz gred, ki so jih pod stebri in zidovi povezovale v celoto. Potresno območje v južni Italiji, je vzpodbudilo pretehtane inženirske konstrukcije temeljev.

ARHITEKTONSKO OBLIKOVANJE

Modul je navadno spodnji premer stebra, dimenzioniran v grških antropometričnih merah ali osni razmik med stebri. Modularne zasnove niso imele le ortogonalne stavbe, temveč tudi krožne kompozicije. S poznavanjem razmerja med premerom in obodom ter s kompatibilnostjo mer so razporedili stebre tako, da so bili razmiki izmerljivi s čistimi merami ali njihovimi mnogokratniki brez ostanka.

Proporcija je skladno razmerje med celoto in posameznimi deli ali razmerje, ki se v različnih velikostih konstantno ponavlja. Grška arhitektura pozna različne proporcije, med katerimi so mnoge matematično enostavno izrazljive. Za grške graditelje ni bila glavni smisel proporcionalna lepota, kot mislimo danes, ampak predvsem disciplina, ki je omogočala nadzor nad celotno kompozicijo.

Kanon je bilo idealno harmonično razmerje, zlasti pri upodabljanju človeškega telesa. O Poliktetovem traktu, ki govori o proporcijah in harmoniji v upodabljanju človeškega telesa. Tudi v arhitekturi je bil ideal lepote v posameznih obdobjih grške zgodovine različen; arhaična dorska svetišča iz 6. stol. pr. Kr. imajo močan in težak značaj, klasična svetišča iz 5. stol. pr. Kr. kažejo umerjen izraz dostojanstva, helenistična pa težijo k izrazu lahke elegance.

Grki so nadvse cenili red. Vendar so vedeli, da so za urejen videz arhitekture-zaradi

deformacij, ki jih povzroča **perspektiva** (enako visoki elementi nad horizontom so videti manjši kot tisti v višini horizonta) potrebni popravki matematične ali geometrijske zasnove. Stebri, ki obdajajo grški tempelj, so nagnjeni navznoter. S tem je dosežen vtis natančne vertikalne postavitve, saj bi sicer pri pogledu na pročelje bežali navzven. Drug tak popravek je manjša razdalja vogalnih stebrov. Ker tak steber nima stene za ozadje je navidez tanjši kot drugi. S pomikom navznoter se ta vtis popravi. Stebra v osi zgradbe sta nekoliko bolj razmaknjena kot drugi, kar poudarja glavno os vhoda.

Posebnost grške kompozicije je konkavna usločenost horizontal. Povsem horizontalna linija arhitrava ali stilobata bi se pri frontalnem pogledu zdela ukrivljena navzdol. Zato je rahlo napeta, učinek pa je zaželen pravilnost videza.

GRŠKI STEBERNI RED

V grški arhitekturi sta se najprej razvila dva steburna reda: **dorski** in **jonski**. Kasneje je nastal še **korintski**. Tem steburnim redom so Rimljani dodali še kompozitnega in tuskijskega, kasneje imenovanega toskanski.

O nastanku grških steburnih redov so različne razlage. Vitruvij v svoji IV. knjigi povezuje nastanke posameznih redov z grško mitologijo. Tako naj bi prvi dorski tempelj sezidal Dor, praoče Dorcev v starem mestu Argosu. Znana je zgodba o košarici s cvetjem na grobu mladega dekleta, ki je navdihnila kiparja Kalimaha, da je po tem vzoru začel oblikovati korintske kapitole. Po antropomorfnih interpretacijah izhaja oblika dorskega kapiteta iz moške roke, ki podpira breme, jonski kapitel pa iz kodrov ženskih las. Mnoge razlage vidijo v dorskem stebru moško postavo, v jonskem pa žensko. Odtod tudi oznake-dorski red: moški, trd, strog in čokat, jonski: ženski, vitek in lahkoten.

Oba imata predhodnike v bližnjevzhodnih in maloazijskih arhitekturah. Konstruktivistične razlage izvajajo oblike posameznih vrst stebrov iz prvotne lesene konstrukcije. V 6. stol. pr. Kr. so bili stebri že iz apnenca, od 5. stol. pr. Kr. dalje pa marmornati. Dorski steburni red se je najprej razvil v matični Grčiji, predvsem na Peloponezu. S kolonijami so ga prenesli v južno Italijo in na Sicilijo. Jonski steburni red je nastal na obalah Male Azije. V času helenizma so bila tam zgrajena velika svetišča v Efezu, Didimi in Prieni. V celinski Grčiji se oba reda prepletata, včasih celo na isti stavbi.

Tretji steburni red je **korintski**. Uporabljali so ga predvsem v helenističnem in rimskem obdobju. Stebre so gradili iz različnega materiala. Kvaliteten marmor je ostal viden in poliran. Peščenc ali slabši material so prevlekli s štukom, ga tako zaščitili pred vodo in vremenskimi spremembami ter nato obarvali. Pri razmerjih stebrov velja splošna ugotovitev, da so bili arhaični stebri v 6. stol. pr. Kr. čokati, klasični stebri v 5. stol. pr. Kr. uravnoteženi, stebri v obdobju helenizma od 4. stol. pr. Kr. naprej pa zelo vitki.

Glavni sestavni deli so: podnožje, steber, ogredje in streha (timpanon). V okviru te delitve obstajajo še podrobnejše.

GRŠKI TEMPELJ

Je osrednja stvaritev grške arhitekture. V nasprotju z današnjo funkcijo sakralne zgradbe ni služil za zbirališče vernikov ali molilnico, temveč je bil zgrajen za to, da so vanj postavili kip boga v človeški podobi. Za obrede je služil žrtvenik na prostem. Tempelj je imel velik simbolni pomen.

K templju spada najprej njegov sveti, pravno ograjeni in ponekod z monumentalnim zidom od profanega sveta vidno ločeni okoliš. Pravilno povedano pa tempelj pripada temu okolišu, kajti prostor, ki je last božanstva, kjer ono prebiva in deluje, kjer ga moremo obiskati in z molitvijo in darovi doseči, je po zamisli starejša ureditev in se ni povsod razvila do templja in kultne podobe, ampak se je pogosto omejila na sam oltar oziroma na kultno podobo brez templja. Prostor okrog templja so s časom primerno uredili (kipi

mitoloških junakov, zmagovalcev, jezdec...). Nobena fantazija ne more obnoviti slike velikega grškega tempeljskega trga z vso pisano bleščečo množico spomenikov.

Poleg nadnaravne moči so imeli grški bogovi tudi vse človeške lastnosti. Grki so jim za bivališče izbrali **megaron**, stavbo, ki je bila v egejski kulturi dvorana z ognjiščem in preddverjem v moški (kraljevi) hiši. Vzori za ta tip stavbe so bili v Tirinsu in Mikenah, še starejši pa v Kaldeji in Perziji. Megaron je postal osnova vseh vrst grških templjev.

Svetišče med antama, je prvotna zasnova sestavljena iz celle in preddverja. Prostil je prostorska zasnova, ki se je razvila iz predhodne tako, da ima pred antami štiri stebre, ti so lahko na prednji in zadnji strani (amfiprostil). Notranji prostor celle so kasneje razširili, tako, da je bilo treba pri večjih templjih dodati notranje stebrišče, ki je cello delilo v tri ladje.

Poleg pravokotnih so Grki gradili tudi okrogle stavbe s stebriščem okoli celle, ki so jih imenovali tolos. Svetišča z več ladjami ali svetišča, posvečena več bogovom, so izjema. Na dnu celle je na podstavku stal kip božanstva, navadno iz marmorja ali bronu. Večji kipi so segali do strehe (prek 10m). Izdelani so bili v krizelefantinski tehniki, kjer je bilo jedro kipa leseno, neoblečeni deli pa iz zlatih plošč. Čeprav se originali niso ohranili, jih poznamo iz posnetkov opisa antičnega popotnika in pisca Pavzanija.

Prerez značilnega grškega templja kaže naslednje elemente: ploščad, stebrišče ter ogredje s streho. Vsi deli razen lesenega ostrešja so bili kamniti. Strešna kritina je bila opečna ali marmornata.

Modularna zasnova grškega svetišča izhaja iz osnovne mere ali modula, za kar je služil premer (polmer) stebra pri dnu. Le-ta je bil mnogokratnik ali ena od standardnih mer. Lahko je samostojna arhitektura sredi pokrajine (Segesta), del posebnega arhitektonskega kompleksa (Argigento) ali del urbane strukture (Tezejon v Atenah, tempelj v Selinuntu).

Zaradi simbolnega pomena prostorske vloge v grških mestih in naseljih je tempelj vplival na oblikovanje vseh drugih stavb. Stebrišče, ki je obdajalo tempelj, je postalo funkcionalna in likovno simbolna sestavina javnih zgradb. Prav tako se timpanon, ki je postal označevalni element glavne (čelne) fasade ali vhoda, pojavila na propilejah, mesti hiši in drugod, kjer je bil potreben poudarek.

Vpliv grškega templja pa se kaže skozi tisočletja do danes. Glavne sestavine, kolonada in timpanon, so motivi, ki jih je prevzela najprej rimska arhitektura, kasneje renesančna in z njo vsa klasična arhitektura. Nekatera obdobja so ustvarjalno razvijala izhodiščno temo, druga kopirala, ali pozabljala na merilo kot značilno prvino grške arhitekture. Večkrat je grški tempelj slabo razumljen tudi v sodobni arhitekturi, ki eklektično sestavlja novo iz zakladnice preteklosti.

V arhaičnem obdobju (6. in 7. stol. pr. Kr.) in trgovci.

Mestni tloris ni imel vnaprej določene oblike. Prilagajal se je vsakokratnim terenskim razmeram. Vse do 6. stol. pr. Kr. so bila mestna obzidja zelo redka. Večina grških mest je bila brez obzidja vse do helenizma. Staro arhaisko akropolo so preuredili v pribežališče v nevarnosti. Pogosto so bili na akropoli tudi templji, tako da je bila utrjeno pribežališče in posvečeno območje obenem. Ulično omrežje je bilo še brez sheme: splet ozkih in vijugastih ulic, prilagojenih plastnicam terena in parcelnim mejam. Mestno središče je bila agora, trg nepravilne oblike na stičišču glavnih ulic. Zazidava je bila po starem minojskem vzorcu akumulativna; stanovanjski predeli so rasli naključno z dodajanjem novih hiš.

Čeprav se je starejši način ohranjal še v naslednjih stoletjih, sta kolonizacija, predvsem pa obnova mest po perzijskih in punskih vojnah narekovala zasnovo novejšega načina. V

klasičnem obdobju je pri ustanavljanju kolonialnih mest potrebno najti metodo, ki bi omogočila hitro parceliranje mestne površine ne enaka zemljišča ter hitro izgradnjo. K temu je pripomogla shema v obliki šahovnice. Prvič se je taka shema pojavila v 7. stol. pr. Kr. v Joniji, zaradi česar je dobila oznako jonsko načrtovanje. Pojavila se je še v Smirni in v starem Miletu ter na gričevnatem terenu v Elei v južni Italiji, kar je popolnoma v nasprotju s staro sredozemsko tradicijo.

V primerjavi z velikimi mesti Mezopotamije in Egipta so bila grška mesta majhna. Hipodam je menil, naj ima idealno mesto 10.000 prebivalcev. Večina grških mest klasične dobe ni bila večja. Le Atene so po Herodotovi oceni imele 30.000 prebivalcev, Akragas in Argos po 20.000 prebivalcev, Sirakuze pa so kot največje mesto tega časa imele 50.000 prebivalcev. Velikost mesta je narekovalo avtarktično gospodarstvo, zasnovano na preživetju iz lastnih virov. Grki so menili, da mora biti mesto obdano s toliko kmetijskih površin, da se lahko samo preživlja. Imeti mora le toliko obrti in trgovine, da zadovoljujeta potrebe mesta in toliko vojščakov, kot jih ima najbližje sovražno mesto.

Helenistično obdobje

- mestni tloris se je približal pravemu liku, kjer je to dopuščal teren;
- mesta so opasali s kamnitimi obzidji, ki so jih ojačali s številnimi stražnimi stolpi;
- ulično omrežje je imelo usmerjeno ortogonalno shemo, dobilo pa je s kolonadami obrobjeno agoro;
- široko triumfalno cesto so prevzeli iz babilonskega urbanizma;
- središče je še vedno sestavljala pravokotna, s stoami obrobjena agora, ob njo pa je bil postavljen družbeni center s številnimi javnimi zgradbami, kot so gledališča, knjižnice ipd.; tudi glavni mestni tempelj so postavili v mestno središče; helenistična mesta večinoma niso več imela akropole (izjema Pergam);
- stanovanjsko območje je bilo zazidano s 3-4 etažnimi hišami, v glavnem iz marmorja; hiše so bile bogato oblikovane.

JAVNE ZGRADBE

Agora je bila središnji prostor grškega mesta, kjer se je odvijalo trgovsko in politično življenje. Ker so bili stanovanjski predeli zapostavljeni, je agora prevzela tudi delno funkcijo bivanja. V arhaičnem obdobju je bila to še neizoblikovana ploščad v središču naselja za zbiranje ljudi in trgovino. V klasičnem in še bolj v helenističnem času pa je postala reprezentančen, pravokotno oblikovan prostor, obdan s trgovinskimi lokali in lopami. Na trgu so bili spomeniki zaslužnih meščanov. Posebni živilski trgi so bili ob пристanišču, v bližini stanovanjskih predelov.

Stoa je bila podolgovata, pritlična ali nadstropna stavba, ki je stala na robu agore. Proti trgu jo je zapiralo stebrišče, ki je nosilo trem, pod katerim so se sprehajali meščani in reševali javne zadeve. Za stebriščem so bili vzdolž zadnje stene razmeščeni lokali. Pri večjih stoah se je tak razpored ponovil v etaži, ali celo v kleti, kadar so izkoristili položaj na brežini.

Bulevterij je bila zgradba mestnega sveta; stala je v bližini agore ali ob njej. Mestna hiša je bila središče političnega življenja. Postavitev ob trgu kaže demokratično pojmovanje vodenja države, do katerega so imeli v najboljših časih grške demokracije pravico vsi svobodni moške. Stavba je bila po navadi kvadratne ali pravokotne oblike, v njej so bili sedeži stopničasto razporejeni, na dnu v sredini pa je bil oltar in prostor za govornika. Bogatejše tovrstne stavbe, kot na primer v Miletu, so imele še predprostor ali dvorišče s poudarjenim vhodom in tremi, ki so obdajali dvorišče. Podobni dvorani za zbiranje ljudi sta bili telestrij in ekleziasterij.

Gledališče je v Grčiji postalo nepogrešljiva sestavina mest. Prvotno je bil to prostor na pobočju hriba, kjer so lahko sedeli ljudje, ki so prisostvovali obredu. Na dnu polkrožno

oblikovane brežine s sedeži je bil okrogel prostor z žrtvenikom. Tam so peli in plesali ob obrednih slovesnostih. Na prvotno kulturno funkcijo spominja tudi častni sedež svečenika.

Delovanje objekta, v katerem je bilo prostora za več tisoč ljudi, je moralo biti skrbno načrtovano. Krožni prostor na dnu gledališča imenovan orkestra, je bil prvotno namenjen petju in plesu. Kasneje je bil dodan oder ali proscenij. Bil je za 1,5 do 3,5 m dvignjen nad orkestro in dostopen po stopnicah ali po klančinah. Prvotno grško gledališče je imelo leseno ozadje za odrom (sceno), od 5. stol. pr. Kr. dalje pa zidano iz kamna.

Grškemu duhu gre zahvala, da je duhovno kulturo razširil tudi na telesno. Čeprav so se boji in teki odvijali na prostem, so za to uredili posebne objekte. Najstarejši športni objekti so bile **palestre**, peščene površine v bližini gozdov, potokov in travnikov, včasih obkroženi s tremom. Obsežnejši program je vseboval **gimnazij**. Sestavljal je skupek prostorov in tremov, razporejenih okrog dvorišč, na katerih so se grški mladeniči telesno in duhovno vzgajali. Za učenje in nastope so služile večje in manjše dvorane, za gimnastične vaje in kopanje pa odprti in ograjeni prostori. Bili so kvadratne oblike z posebej poudarjenim vhodom. Tekme v tekih so se odvijale na **stadionih**, ki so bili v večjih mestih in v posebnih krajih, kjer so bila tekmovanja. Tekmovalna steza je bila dolga 1 stadij (ime), kar je 185 m. Steza je bila vgrajena v pobočje, tako da so bili sedeži vzdolž ene stranice na terenu, sedeži na drugi strani pa na lesenem ograjenju. Tekmovalci in sodniki so imeli poseben vhod. Gledalci so bili od tekmovalne steze ločeni s kamnito ograjo in prehodom, od koder so vodili pristopi do posameznih vrst, podobno kot pri gledališču. Stadion v Atenah je lahko sprejel 50.000 gledalcev, Olimpiji 45.000.

Hipodrom je bil stadion za konjske dirke, ki se je razvil v helenističnem, predvsem pa v rimskem času. Bil je mnogo večji in po sredini razdeljen z nasipom, okoli katerega so potekale dirke. Ob obeh vznožnih straneh in ob zavoju so bili stopničasto razporejeni sedeži.

Stanovanjske stavbe so bile v senci javnih stavb. Grk je dan preživel na trgu, v senci tremov svetišča ali pa na drugem javne mestu, kjer je razpravljal o javnih zadevah. Zato so bile stavbe namenjene bivanju skromne, v njih so živele žene in sužnji. V času helenizma je drugačen način življenja prisilil Grka v domače zavetje in vplival na to, da se je stanovanjskih hišam posvečalo več pozornosti. Helenistične stanovanjske hiše postanejo pod vplivom orientala navznoter obrnjeni organizmi, ki so v povezavi z grško tradicijo razvili sklop prostorov okoli notranjega dvorišča. Primeri helenističnih hiš govorijo o tem, da je povečan individualizem vplival na dvig kvalitete stanovanjske arhitekture. Ozek vhod je vodil mimo pomožnih prostorov (hlevi, shrambe, vratarnice) do peristila. Mila klima je omogočala življenje okoli osrednjega odprtega prostora, kamor so bili usmerjeni vsi hišni prostori. Skozi vrata je prihajala svetloba in svež zrak, tako, da je bila hiša navzven brez oken. Na nasprotni strani od vhoda je bil večji sprejemni prostor, pred katerim je bila lopa na stebrih, kar izhaja iz magarona kot pragraške hiše. Ob njem so bile spalnice, včasih razporejene tudi v nadstropju.

Nagrobni spomeniki so razen redkih izjem skromni. Grški nagrobnik stela je pokončna kamnita plošča z napisom ali skulpturnim okrasom. Mrtve so pokopavali ob cestah, ki so vodile iz mesta.

Posebna oblika nagrobne arhitekture je **mavzolej**. Ime je dobil po grobnici maloazijskega kralja Mavzola, ki jo je dala leta 353 pr. Kr. zgraditi njegova žena Artemizija v Halikarnasu. Zaradi svoje imenitnosti je postal eno od čudes antičnega sveta.

ARHITEKTURNI KOMPLEKSI

Delfi so bili staro grško svetišče in preročišče, ki je po pripovedovanju nastalo na mestu, kjer je Apolon premagal zmaja Fitona. Kraj leži pod skalnatimi pečinami na vrhu doline, ki se vzpenja od morja proti Parnasu. Pobočja doline so še danes zasejana z oljčnimi gaji, kar prišleku ustvarja arhaično razpoloženje. Bili so bogato mesto, saj so imele posamezne

mestne državice tu svoje zakladnice. Po naravnih katastrofah in ko so ga razdejali Makedonci, so svetišče obnovili in je ponovno zacvetelo v času rimskega cesarja Hadrijana v 2. stol. po. Kr. Takrat je bil v Delfih vrhovni svečenik Plutarh, znameniti zgodovinar in filozof.

Akropola v Atenah je kot celota in s posameznimi zgradbami ena največjih stvaritev antičnega sveta. Več kot tisoč let je bila vzor arhitekturnemu snovanju. Principi klasične Grčije so tu dobili svojo polno ustvaritev. Zato stavbe na Akropoli, čeprav v ruševinah, tudi sodobnemu obiskovalcu kažejo tisto redko doseženo vrednost, ki je ni zmanjšal rob časa.

Akropola je zaradi svoje dominantne lege obvladovala antične Atene, s svojo simbolno vrednostjo in položajem pa je prisotna tudi v sodobnih Atenah. S treh strani nedostopna skalna ploščad dovoljuje pristop le z zahodne strani. Skozi oljčni gaj se dviga pot proti vходу na akropolsko ploščad. V obzidje je vstavljena posebna vhodna stavba, imenovana **Propileje**. To je slavnostni vhod, ki je bil v skromnejši izvedbi že na arhaični Akropoli. Motiv je znan še iz mikenskih časov, do monumentalnosti samostojne zgradbe pa so ga izoblikovali prav na atenski Akropoli.

Partenon, glavni tempelj na Akropoli je bil posvečen Ateni. Na ploščadi se je na podstavku dvigal velik kip Atene Promachos (Deviške Atene). Gradnja se je začela leta 447 pr. Kr. (po Perzijskem razdejanju) in končala 436 pr. Kr. Arhitekta novega Parteona sta bila Iktin in Kalikart, vrhovni vodja del in kipar pa Fidija. Delno so bili uporabljeni stari temelji, osnovna ploskev pa razširjena.

Pred vsakim preddverjem je še po šest stebrov, ki stojijo med antama in podpirajo ogredje. Notranjost je razdeljena v dva dela. Na vzhodni strani je naos, v katerega je vstop iz pronaosa. V naosu je stal Fidijev kip Atene. Po opisih očividcev je bil visok okoli 12 m, oblečen v zlato in slonovino. Zaradi velikega razpona so streho podpirali stebri v dveh vrstah, tako, da je bil prostor razdeljen v tri ladje. Notranjost je močno poškodovana. Obstajata dve razlagi o tem, kako je bil prostor osvetljen. Po prvi je svetloba prihajala skozi velika vhodna vrata, zato je bil prostor temačen, kip Atene pa razsvetljen z baklami. Druga razlaga sloni na domnevi, da je bila streha nad kipom odprta. V tlaku pred Ateno je bila plitva vdolbina (3 cm) z vodo in oljem, kar je delovalo kot zrcalo, ki je odbijalo zunanjo svetlobo in tako od spodaj osvetljevalo kip boginje.

Drugi del templja je bila zakladnica ali opistodom, kamor so držala vrata iz postika na vzhodnem delu templja. Tu so bili shranjeni dragoceni darovi, dragoceno posodje in tempeljski zaklad.

Posebnost Partenona je friz, ki je visok več kot 1 m in poteka po zunanjem obodu naosa pod stropom. Tu je Fidija v globokem reliefu prikazal svečan sprevid mladenk v dolgih oblačilih, ki v panatenejski procesiji prinašajo boginji novo ogrinjalo. Kiparsko okrasje Partenona, ki je sedaj razstavljeno v Britanskem muzeju, kaže mojstrsko obvladovanje človeške in živalske figure.

Da bi dosegli želeni videz stavbe, so Grki upoštevali tudi nekatere optične korekture. Tako je poznan zapis iz nekega templja, ki kaže, da je treba dele stavbe, ki so visoko še nekoliko povečati, ker se kot pod katerim gledamo, zmanjšuje. Horizontalne linije stilobata in ogredja so na sredini rahlo ukrivljene navzgor, ker bi sicer perspektivni pogled pri ravni liniji povzročil občutek, da so robovi ukrivljeni navzdol.

ZNAČILNOSTI GRŠKE ARHITEKTURE

- človek kot individuum stopi v ospredje filozofije in likovne umetnosti; postane tudi merilo v arhitekturi;
- najvišjo kvaliteto doseže arhitektura v zlati dobi atenske demokracije, k čemur

pripomore odprtost in javnost dela;

- stanovanjska arhitektura je v arhaičnem obdobju podrejena javni pridobi višjo vrednost v helenističnem obdobju, zaradi povečanega individualizma;
- arhitektura je vraščena v specifičen prostor skalnih pobočij in ravnin;
- je pregledna in enostavna, ker izhaja iz Evklidove geometrije;
- dosežena je skladnost merila, motiva in materiala;
- modularna zasnova izhaja iz uporabe atropometričnih mer in premera stebra kot osnovnega elementa;
- razvijejo se trije stebri redi; dominantni arhitekturni člen do moderne;
- proporcijske metode ne prispevajo le k likovni kvaliteti, temveč pomenijo tudi poenostavitev gradnje
- uveljavi se arhitekt kot poklic, čeprav šs v senci kiparjev;
- visoka vrednost grške arhitekture se najbolj izraža v njenem vplivu na kasnejša obdobja